

Ronde 6

Fien De Smedt
 Vakgroep Onderwijskunde, Universiteit Gent
 Contact: Fien.DeSmedt@UGent.be

Schrijfvaardigheid verbeteren: inzichten uit onderzoek

1. Inleiding

Zouden jongeren vanaf 16 jaar mogen stemmen?

De meningen over stemrecht vanaf 16 jaar zijn zeker en vast verdeeld. Wij als jongeren verschillen heel hard van elkaar. De scholen houden zich niet bezig met lessen over politiek en onderling praten we hier zelden over.

De ene is wel geïnteresseerd in politiek en de andere houdt zich liever met hobby's bezig. Het stemrecht vanaf 16 jaar zal geen goed idee zijn omdat wij zelf bijna niets weten over politiek. Dit onderwerp wordt extreem weinig op school aangehaald. Bovendien zijn we ook nog zeer jong en impulsief. We staan nog niet vast in onze schoenen en volwassenen zullen ons snel ompraten. We kunnen wel op een partij stemmen, maar 9 op 10 jongeren weten niet waarvoor de partijen staan. Vaak vormen jongeren nog niet genoeg deel van de maatschappij, in de zin dat ze nog niet kennen wat het is om te gaan werken, geld te verdienen etc.

Vele kinderen volgen het nieuws niet en weten niet wat er in de wereld gebeurt. Hen stemrecht geven zou overbodig en nutteloos zijn.

Ik zou nog niet willen gaan stemmen want dat interesseert mij eigenlijk niet. Ik vind 16 jaar een zeer jonge leeftijd terwijl 18 een goede leeftijd is en blijft omdat je dan volwassen bent en iets meer levenservaring hebt. Je begint op je eigen benen te staan en de wereld en de politiek te ontdekken.

Deze tekst is geschreven door een 16-jarige leerling als onderdeel van een opdracht om een argumentatieve tekst te schrijven over stemrecht vanaf 16 jaar. De leerling kreeg twee bronteksten over stemrecht als inspiratie om eigen argumenten te ontwikkelen (Landrieu e.a. 2022).

Na het lezen van deze tekst, blijkt het standpunt en de argumentatie van de schrijver niet overtuigend. De tekst mist samenhang en de argumenten zijn niet goed onderbouwd. Het belangrijkste argument dat wordt gepresenteerd is dat 16-jarigen te weinig kennis van politiek hebben. Er worden echter geen tegenargumenten verkend of weerlegd, wat suggereert dat de schrijver in een tunnelvisie zit. Bovendien vertoont de tekst tekortkomingen in de opbouw en zinsstructuur, wat de leesbaarheid en effectiviteit van de argumentatie beïnvloedt.

In deze bijdrage bespreek en illustreer ik waarom schrijven zo'n complexe vaardigheid is en hoe we de schrijfvaardigheden van leerlingen kunnen stimuleren.

2. Waarom is schrijven zo complex?

Een belangrijke reden waarom leerlingen schrijven als moeilijk ervaren, is dat het beroep doet op diverse cognitieve vaardigheden en strategieën. Om een tekst te produceren, moet een leerling bijvoorbeeld over kennis van het onderwerp en genre beschikken, basisvaardigheden zoals spelling en handschrift beheersen, en in staat zijn om de tekst te plannen en te reviseren (Graham e.a. 2013). Wanneer lagere-orde vaardigheden, zoals spelling, niet goed geautomatiseerd zijn, raakt ons werkgeheugen, dat beperkt is in capaciteit, overbelast. Deze overbelasting laat weinig ruimte over voor hogere-orde denkvaardigheden, zoals plannen en reviseren, die essentieel zijn voor effectief schrijven (McCutchen e.a. 2006).

Een andere reden waarom leerlingen moeite hebben met schrijven, is dat ze onvoldoende gelegenheid krijgen om hun schrijfvaardigheden te ontwikkelen. Uit de Peiling Nederlands (2022) blijkt dat 22% van de leraren in de A-stroom en 24% van de leraren in de B-stroom aangeven dat er te weinig aandacht wordt besteed aan schrijven. Dit gebrek aan schrijfopdrachten kan dus een belangrijke reden zijn voor de moeilijkheden die leerlingen ondervinden bij het schrijven.

Een derde mogelijke oorzaak van de schrijfproblemen bij leerlingen is de kwaliteit van het schrijfonderwijs. Vaak wordt de beperkte tijd die aan schrijven wordt besteed voornamelijk ingevuld met schrijfopdrachten, terwijl er onvoldoende aandacht is voor expliciete instructie in schrijfstrategieën. Effectieve schrijfinstructie zou het modelleren van hoe en waarom teksten gepland, geschreven en gereviseerd moeten worden, moeten omvatten. Onderzoek wijst immers uit dat expliciete strategie-instructie waarbij leraren concrete handvatten bieden voor het complexe schrijfproces, helpt om de overbelasting van het werkgeheugen bij leerlingen te verminderen (Graham e.a. 2023).

3. Schrijven kan je leren: inzichten uit onderzoek

Schrijfvaardigheid is geen aangeboren talent, maar een vaardigheid die aangeleerd kan worden met kwaliteitsvolle instructie. Onderzoek biedt waardevolle inzichten in effectieve schrijfinstructiepraktijken die leerlingen kunnen helpen bij hun ontwikkeling tot vaardige schrijvers. Op basis van een meta-analyse van Graham e.a. (2023) presenteer ik tien evidence-based schrijfinstructiepraktijken die gericht zijn op het verbeteren van de schrijfvaardigheden van leerlingen in het secundair onderwijs.

1. Leerlingen kunnen gemakkelijker hun tekst reviseren met behulp van een tekstverwerker. Er zijn ook verschillende softwaretools beschikbaar die de cognitieve belasting verminderen, zoals spellingscontrole en voorleessoftware.
2. Beperk je feedback niet tot spelling en grammatica. Ga ook in gesprek met de leerling over de doelstellingen, inhoud en structuur van de tekst. Dit helpt leerlingen om een breder inzicht te krijgen in hun schrijfwerk.
3. Geef expliciete instructie over hoe verschillende tekstgenres of tekstsoorten zijn opgebouwd en gestructureerd. Dit kan bijvoorbeeld door modelteksten te bekijken en te bespreken.
4. Laat leerlingen gezamenlijk plannen, schrijven of reviseren om hun denk- en leerprocessen te externaliseren en metacognitieve reflectie te bevorderen. Zorg voor duidelijke afspraken en richtlijnen, zoals rolverdelingen, om effectieve samenwerking te waarborgen.
5. Stel duidelijke en concrete doelen voor schrijfoopdrachten. In plaats van een algemene opdracht zoals *Schrijf een argumentatieve tekst*, geef je liever specifieke richtlijnen, zoals *Overtuig de lezer met drie argumenten en weerleg één tegenargument*.
6. Organiseer brainstormsessies waarbij leerlingen informatie verzamelen en organiseren, bijvoorbeeld door online onderzoek. Dit helpt hen om hun ideeën te structureren alvorens ze een eerste versie van hun tekst schrijven.
7. Leerlingen moeten beschikken over goed geautomatiseerde basisvaardigheden, zoals leesbaar handschrift of typvaardigheden en spelling. Hoe beter deze vaardigheden zijn geautomatiseerd, hoe meer cognitieve ruimte er beschikbaar is voor hogere-orde vaardigheden, zoals plannen en reviseren.
8. Leer leerlingen hoe ze zinnen kunnen combineren om complexere en meer geavanceerde zinnen te creëren. Dit kan door oefeningen waarbij twee of meer eenvoudige zinnen worden samengevoegd tot één samengestelde zin.

9. Help leerlingen om strategische schrijvers te worden door het belang van strategieën, zoals plannen en reviseren, te benadrukken. Modelleer wanneer en hoe deze strategieën moeten worden toegepast, en reflecteer samen met de leerlingen op hun schrijfproces en -product.
10. Onderwijs grammatica niet als een reeks regels, maar als een manier om leerlingen te laten zien welke keuzes ze hebben en hoe deze keuzes verschillende betekenissen kunnen creëren. Bespreek hoe grammaticale keuzes de betekenis en effectiviteit van hun teksten beïnvloeden.

Referenties

- Graham, S., A. Gillespie & D. McKeown (2013). "Writing: importance, development, and Instruction". In: *Reading and Writing*, 26 (1), p. 1-15.
- Graham, S., Y.S. Kim, Y. Cao, W. Lee, T. Tate, P. Collins, M. Cho, Y. Moon, H.Q. Chung & C.B. Olson (2023). "A Meta-Analysis of Writing Treatments for Students in Grades 6-12". In: *Journal of Educational Psychology*, 115 (7), p. 1004-1027.
- Landrieu, Y., F. De Smedt, H. Van Keer & B. De Wever (2022). "Assessing the Quality of Argumentative Texts: Examining the General Agreement Between Different Rating Procedures and Exploring Inferences of (Dis)agreement Cases". In: *Frontiers in Education*, 7. Online raadpleegbaar op: <https://www.frontiersin.org/journals/education/articles/10.3389/feduc.2022.784261/full>.
- McCutchen, D., P. Teske & C. Bankston (2006). 'Writing and cognition: Implications of the cognitive architecture for learning to write and writing to learn'. In: C. Bazerman (ed.). *Handbook of research on writing*. Hillsday, NY: L. Erlbaum Associates, p. 451-470.